

MEDYA ARACILIĞIYLA YABANCIYLA KARŞILAŞMANIN GERÇEKLİĞİ

Füsun ALVER*

Resüm'ee

Fremde werden definiert als anderswo Geborener und Aufgezogener, potentieller Widersacher, der nicht zum Wesentlichen Gehörige, der Ungebildete oder ein auf Wanderschaft Befindlicher. Fremdheit wird an Merkmalen und Kriterien wie z.B. Sprache, Hautfarbe, Religion, etc. festgestellt, um zwischen "Eigenem" und "Fremdem" zu unterscheiden. Die modernen Kommunikationsmedien rücken die Welt zusammen; das Fremde, das Andere erscheint auf dem Bildschirmen im Wohn- bzw. Arbeitszimmer. Das Fremde wird zum Exotischen. Die Konfrantation mit dem Anderen und Fremden bleibt gefiltert, unpersönlich und ohne echte Begegnung. Es bleibt fremd und Exotisch. Es bleibt draussen in der fernen Welt, obwohl es innerhalb der eigenen Privatsphäre wahrgenommen wird.; neahe und noch fern bleibend.

.....

1-Giriş

Avrupa'da güçlü ekonomiye sahip ülkelerin göç ülkesi konumuna gelmesi politikacılar arasında olduğu gibi medya ve kamuoyunda da özellikle Avrupa kökenli olmayan yabancılarla ilgili yoğun tartışmalara yol açmıştır. Yıllardır süren yabancılar ve göç politikası tartışmaları, medya tarafından ilgiyle izlenmektedir.

* Yard.Doç.Dr., Kocaeli Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü

Yabancılarla ilişkiler üzerine yapılan araştırmalar, Avrupa'da yabancıların bir problem olarak algılandığını göstermektedir.

Yaşanılan "yabancı korkusu" ve "yabancı düşmanlığı", zorunlu olarak "yabancı" kavramının ve yabancılarla ilişkilerin açıklanmasını gerektirmektedir. "Yabancı" kavramının açıklanması "kendi" ile "yabancı" arasındaki ilişkiyi aydınlatacaktır. Yabancı, yarattığı korku nedeniyle sınırlandırma ve aşağılamayla ifade edilen düşmanlıkla karşılaşmaktadır. Avrupa'da özellikle de Almanya'da 1970'lerden itibaren "yabancı" ve "yabancılık" üzerine pek çok çalışma yapılmıştır. Yapılan araştırmalar, Avrupa'daki toplumsal değişimleri, uluslararasılaşma süreci kapsamında ele almaktadır. Pek çok çalışmada yabancı ve yabancılık incelenmesine karşın kavramın içeriği üzerinde yeterince düşünülmeyeceği ve içeriğinin aydınlatılmadığı görülmektedir. Yabancı kavramı Almanya'da "yabancı işçi" ya da "yabancılar polisi" gibi kelimelerle bağlantılı olarak kullanılmaya başlanmış, yabancılarla karşı duyulan nefret ise, işsizlik gibi ekonomik problemlerle açıklanmaya çalışılmıştır.

Yabancı sözcüğü kamusal söylemde savunma amaçlı bir kavram veya varolan bir problemin bilincinde olduğunun ifadesi olarak kullanılmaktadır. Yabancı sözcüğü çoğu zaman farklı ulustan insanları ifade etmek için kullanılmasına rağmen farklı kültüre mensup insanlarla birarada yaşarken ortaya çıkan problemlerin çözümü için yeterli ipuçları vermemektedir. Düşmanlığa varan güvensizliğin nedenleri ve çözüm yolları henüz aydınlatılmamıştır. Sosyoloji, hukuk ve teoloji gibi çeşitli disiplinler, yabancı fenomeni ile dolaylı veya dolaysız olarak ilgilenmişler ancak genel tanım bir türlü yapılamamıştır. Her disiplin yabancı kavramını kendi araştırma alanına bağlı olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle kesin bir yabancı tasarımı geliştirilememekte ve tasarımın çerçevesi çizilememektedir.

İçinde yaşadığımız enformasyon çağında iletişim teknolojisinin dünyayı bir ağ gibi sardığı ve özellikle de yoğun göçlerin yaşandığı batı Avrupa ülkelerinde artık yabancılığın kalmadığı ya da kısa bir zaman içinde yabancı fobisinin aşılacağı görüşü, multikültürel bir toplumun hatta bir dünya toplumunun oluşmaya başladığı tezini savunan çevreler tarafından ileri sürülmektedir. Oluşturulması amaçlanan multikültürel ya da dünya toplumu tasarımlarında medyaya önemli görevler yüklenilmektedir. Ancak çok çeşitli kültürden insanların birarada yaşadıkları Avrupa ülkelerine baktığımız zaman medyanın, yabancı

olmaktan ya da yabancıyla bir arada yaşamaktan kaynaklanan problemlerin aşılmasına yardımcı olmak bir yana yabancı sorununu şiddetlendirmede önemli bir rol üstlendiği gözlenmektedir. Problem, yabancıyı temsil edildiği ve karşılaşıldığı bir platform olarak medyanın sorunların belirlenmesi, karşılıklı anlayışın kurulması ve çözüm yollarının önerilmesi konusunda sorumluluk üstlenmemesi ve sahte karşılaşmaya zemin hazırlamasıdır. Bu çalışmanın amacı enformasyon çağında yabancıyı temsil edilmesinde ve onunla karşılaşmada medyanın fonksiyonlarını tartışmaktır.

2- Yabancıyı Çekiciliği ve İticiği

Yabancıyı farklı bir ulusun üyesi olarak tanımlanması basit bir genellemeyi içermektedir. Bu genellemeye göre yabancı, özelliğini kendinde taşımakta ve gittiği yere beraberinde götürmektedir. Basit olan bu genelleme ilk bakışta doğru gibi de görülebilir. Örneğin bir Türk Almanya'da yabancı iken kendi ülkesinde yabancı değildir. Buna göre, yabancılık her şeyden önce görelidir; yalnızca yabancı bir ülkede yabancı olunabilir. Ancak yabancı, yalnızca görece büyüklüğü olan belli bir yere bağlı değildir; içinde bulunduğu durum daha karmaşıktır. "Yabancı kategorisi bir ilgiyi ve ilişkiyi ifade etmektedir. Yabancı, süjenin gözlemlediği objeye sahip bir özne değildir. O, süjenin deneyim ve bilgisine konu olduğu bir ilişkidir. Birinin yabancı olarak nitelendirilmesi bir kişinin kendisini bir başka kişinin, konunun veya durumun karşısında gördüğü bir ilişkidir veya bir kişi, konu veya durum o andaki çevresiyle ilişkilendirilmektedir" (Albrecht: 1992- 545 v.d).

Yabancıyı nitelemesi kendi ve kendine ait olmayan arasındaki bir ilişkiyi kapsamaktadır. Bu niteleme koşulları, varsayımları, yapıları ve işlevlerinin üzerinde durulması gereken karmaşık bir ilişki ağını göstermektedir. Yabancıdan söz etmek aynı zamanda bir kendi tasarımının da bulunmasını gerektirir. Yabancı kavramı kendinin bir tamamlayıcısıdır. Yabancıyı ne olduğunu belirleyen esas ve genel geçerlilik kendinin de ne olduğunu belirlemektedir. Her iki kategori de daha çok karşılıklı sınırlandırma ilişkisi içindedir. Kendinin çerçevesinin çizilmesi ancak bir kişinin, konunun ya da durumun tanımlanması ile mümkündür. Tersi durumda ise başka bir kişi veya durumla olan ilişki yabancı olarak nitelendirilecektir. Böylece o, kendinden farklı olarak algılanabilecek ve değerlendirilecektir. İki taraf arasındaki sınırlar

geçirgen, dinamik ve değişimlere bağımlıdır. “Yabancılık ilk önce ötekilik olarak algılanmaktadır; bir farka, bir ayrıma işaret etmekte ve farklı esaslarda mekan olarak uzak, kendine ve normale karşıt, bilinmeyen, tanınmayan, güvenilmeyen ya da endişe veren olarak algılanabilmektedir” (Luger: 1997-324).

Öteki olarak nitelendirilen her şey aynı zamanda yabancı değildir. Kişiler ve objeler arasındaki tüm farklılıklar kendi ve yabancı kategorisi içinde algılanmamaktadır. Kişi ve objelerin ötekiliklerine rağmen yabancı olarak algılanmadıkları ve nitelendirilmedikleri geniş bir eylem alanı vardır. Bununla birlikte belirgin olarak gözlenebilen ya da algılanabilen karakteristikler doğal ya da toplumsal-kültürel çeşitliliklere bağlı olabilir. Ten rengi, göz şekli gibi bazı fiziksel özellikler yabancılığın belirgin özellikleri olarak düşünülebilir. Aynı durum toplumsal-kültürel çeşitlilik için de geçerlidir. Sosyal davranış farklılıkları bir yandan bireysel veya bir gruba özgü olarak yorumlanabileceği gibi kendi normlarından bir sapma ve yabancı olarak da yorumlanabilir. Bundan yola çıkarak yabancılığın mutlaka farklılık sonucu kavranmadığı ve yorum sonucunda oluştuğu söylenebilir. Yabancılık, farklılığın, ötekiliğin bir yorumudur. Yabancılık kavranan, yorumlanan ötekidir.

Farklılığın yabancılık olarak algılanması ve kavranması ve ortaya çıkan yabancı tasarımı –yalnızca sınırlı anlamda- sübjektif ve bireysel değildir. Bu sadece yabancı olarak kavranan öteki süje veya objeye bağlı değildir. Yabancı yorumu ilgili toplumsal gerçekliğin bir parçasıdır. Bu yorum tarihsel ve sosyo-kültürel dönüşümlere bağlıdır. Bireyler algılama ve yorumlama aktivitelerinde kolektif anlamlandırma ve anlam oluşturma sürecine ne kadar bağımlı ise, yabancı olarak kavranan da egemen modele ve onun bir kültürdeki ve toplumdaki değişen işlevlerine o kadar bağımlıdır. Birey kendisine ilişkin bilgileri yalnızca ötekilerle kurduğu ilişkilerle edinmemektedir. Bu bilgileri belirli bir dil, belirli gelenekler ve maddi kültürün belirli özellikleri, normları ve değerleri ile de edinmektedir. Bireyin kendi deneyimi kendi kültürünün ve toplumunun tasarılarına, inançlarına, dünya resmine ve değerler sistemine bağlıdır. Kendi kimliğinin boyutları çoğu zaman birey tarafından yeterince bilinmemektedir. Ancak yabancının kendine bağlı olarak algılandığı ve anlamlandırmanın yapıldığı folye, kolektif önyargının kimliğe dayanması ile açıklanmaktadır. Dış, ekonomik ve sosyal koşullarla bağlantısı olan kültür, yaşamda galip gelmenin ne

kadar bir tarzıysa ve değişmez olarak değil de değişikliklere değişim ile tepki veriyorsa bireyin düşüncesinde yer edinen tasarılar, değerler v.b de o kadar statik değildir; aksine değişik algılama ve davranış tarzlarının oluşmasına katkıda bulunmaktadır.

Bir kişinin, konunun ya da durumun objektif özellikleri ile yabancı olarak algılanması, kavranması ve yorumu arasında bir ayırım yapılması gerekmektedir. Ancak bu yorumun koşulsuz ve isteğe göre yapılabileceği anlamına gelmez. Yorum öteki kişinin, konunun ya da durumun gözlenen özelliklerine, davranışlarına veya yapısına yönelimlidir. Bu gözlemler aynı zamanda kendi ile yabancı arasındaki diyalektik ilişkiden ileri gelen göndermelerdir. Bir kişideki ya da nesnedeki belirli özellikler yabancı olarak algılanmakta ve kavranmakta ve bir yabancı profili oluşturulmaktadır.

Karl Valentin'e göre, kendini yabancı hisseden her yabancı, bir yabancıdır. Yabancı, kendini yabancı hissetmeye devam edene kadar bir yabancıdır, yabancı hissetmediğinde ise artık yabancı değildir (1969-135). Buna göre, yabancılık bilinci yabancıya kendisine değil, yabancı bir yerde karşılaştığı yabancıların davranışlarına da bağlıdır. Yabancıya bilinci mekan farkına bağlıdır, çünkü yabancı yalnızca yabancı bir yerde yabancıdır. İkincisi ise yabancıya bilinci zamana bağlıdır. Çünkü yabancılık duygusu zaman içinde ortadan kalkacaktır. Ancak yabancı düşmanlığı söz konusu olduğunda yabancıyla ilişki zaman ve mekan açısından farklı bir boyut kazanmaktadır.

"Yabancıya duyulan antipati onun yabancı ülkede kaldığı süreye bağlıdır. Mekan söz konusu olduğunda ise bir ülkenin uzakta bulunması ve oraya turist olarak gidilmesi olumlu karşılanmaktadır. "Yabancılar Dışarı!" sloganı yabancıya kendi ülkelerinde kaldıkları süreye karşı olunmadığı gerekçesiyle savunulmaktadır. Yani öteki tek başına çatışmanın nedeni değildir. Öteki kendinden güven verici şekilde mekansal uzaklıkta bulunuyorsa saygı bile görmektedir" (Nöth: 1994-14).

Ait olmamayı vurgulamanın bir yolu da kendi ile yabancı arasındaki kültürel farkın vurgulanmasıdır. Bu özellikle ötekinin yabancı olarak nitelendirilmesi durumunda söz konusudur. Bununla ötekinin özelliklerinin ve davranışlarının yabancı gerçeklik düzenine dayandığı söylenebilir. Onun ve bizim interaksyonumuz, yanlış anlama tarafından biçimlendirildiği için onun dünyası ile bizim dünyamız yapısal olarak birbirinden ayrılmaktadır.

“Biz ötekinin kurallara ve önemli yapılara yöneldiğinden hareket ederiz. Düşünceleri ve beğenilerinin bizimkiyle uyuşmayacağını kabul ederiz. Bu durumda kültürel yabancılık söz konusudur. Burada artık kendi ile yabancı arasındaki bilişsel uzaklık ortaya çıkmaktadır. Ötekine ilişkin bilgi çok az yapılanmıştır ve ayrımlanmıştır. Algıladıklarımız içerikten çok genel çizgilere dayanmaktadır. Ötekine ilişkin klişelere sahibiz ve önyargılarımızı sürekli dönen bir dairenin içinde güvenceye almak için çaba sarf ederiz. Yabancıların kültürel uzaklığı, onun öğrenilmekten kaçınılmasına neden olmaktadır” (Münkler: 1997 -25)

Yabancı, korku yaratabileceği gibi büyüleyebilir de; onun büyüleyen ama aynı zamanda itici ve ürkütücü gelen ve biraz da kutsal sayılan bir yanı vardır. Yabancı, bilinmediği ve gizemli olması dolayısıyla merak uyandırmakta ve uzak olduğu için çekici gelmektedir; yakında olduğunda ise, tanınmadığı için ürkütücü gelmekte, sahip olunan olanaklar paylaşılmak istenmediği için de bir tehdit olarak algılanmaktadır. Genellikle yabancı yer ile yabancı birbirine karışmaktadır. Georg Simmel ise, yabancıların mekan sorunuyla çok fazla ilişkili olmadığını söylemektedir. Bunun nedeni yabancıların bugün gelmesi ve yarın gitmesi yani mekana yabancı olmasından dolayı değildir; aksine kalabileceğinden dolayıdır. Simmel, yabancıların, bugün gelip yarın kaldığını ve bu potansiyel gezginin, gezmeye devam etmemesine rağmen gelişin çözülüşü ve gidişin aşılmasından söz etmektedir. Simmel'e göre, problem buradan kaynaklanmaktadır. Yabancı, kendisinden kaynaklanmayan ve kaynaklanması mümkün olmayan bazı nitelikleri yerel ve sosyal mekana taşımaktadır. Buna örnek olarak gezgin tüccarları göstermektedir. Tüccar ilk önce doğal, ilginç ve çekici gelmektedir; yabancı tüccar pozitif uyarıcıdır. Onun için köy uzun süreli kalabileceği bir yer değildir. O yararlıdır ancak kendisinden beklenildiği gibi yoluna devam edecektir. İleride inşallah yine gelecektir. Simmel'e göre, yabancıların köyde varlığını sürekli sürdürmesi için olanak yoktur. Yabancı ait olduğu yerde, mekan olarak uzakta bulunduğu insanları ciddi olarak meşgul etmemektedir. Satıcılık yaptığı sürece geçmişte kalabilir. İsteme yeterli olan kapalı bir ekonomi çevresi olduğu sürece tüccara yer olacaktır; çünkü yalnızca ticaret sınırsız düzenlemelere olanak vermektedir. Simmel'e göre yabancı, fazladan biri olarak varlığını sürdürebilir. Mekan ve sosyokültürel çevreye olan uzaklığı uyum sağlamak zorunda olduğu köyde veya küçük kentte ona kendisine de

yabancı gözlerle bakmasına olanak veren bir objektiflik sağlamaktadır. Bu objektiflik onun isteyip istemediğini ortaya koyar; o, iki dille konuşabilir. Yabancı, gittiği yerde yerliler, orası evleri olduğu ve doğduklarından beri orada yaşadıkları için kör olmuşken o, daha iyi görebilir. Yabancı uzun bir süre yabancı olarak kalır. Yakında bulunanı pek çok şey bağlarken onu yalnızca çok genel şeyler bağlar. Yabancı, bizimle kendisi arasında ulusal ve sosyal, mesleki ya da genel insani benzerlikler taşıdığı sürece bize yakındır; ancak bu benzerlikler onu ve bizi aştığı ve pek çok kişiyi bağladığı için bizi de bağlıyorsa uzaktır. Ancak yakınımızda bulunan birisi de birdenbire ya da yavaş yavaş yabancı olabilir (Simmel:1992- 764-771).

Yabancı tasarımı, gözlemcinin perspektifine bağlı olarak kurulan, real olmayan bir yapıdır. Ötekinin algılanması ve yorumlanması sırasında kaçınılmaz olarak ortaya çıkan yabancı tasarımları, yabancıyı sınırlandırmakta, az veya çok bilinçli olarak yönlendirilmektedir. Öteki normatif yabancı olarak açıklanmaktadır. Böyle tasarımlar aracılığıyla dışlanan, ötekine projekte edilebilme, üzerinde kurulan egemenlik meşruiyet kazanmaktadır. “Vahşi, egzotik, ilkel, yabancı, zenci ve Çinli gibi sözcükler farklı olanı ifade etmektedir. Bunlar Avrupa normundan sapma gösteren ötekilerdir. İlk zamanlarda ötekiler “barbarlar”, “inançsızlar”, “kışkırtıcılar” ve “Kızılderililer”di. Aristoteles’in “Yunan” ve “Yunan olmayan” sendromu çağını aşarak günümüze kadar gelmiştir” (Herra: 1996-202).

Kendi-öteki ilişkisinde iki taraf da kendisini haklı olarak görmekte, kendi bulunduğu noktayı pozitif değerlendirmekte, kendisini iyi ve doğru tarafta ötekini ise, negatif ve yanlış tarafta görmektedir. Kendi grup dinamiğine bağlı görüşle dünya iyi ve kötü olarak ayrılmaktadır. “İyiler burada”, “kötüler orada” önyargısı, grup ilişkilerinde daha belirgindir. Bu, bireylerde ve grupta görülmekte ve kendi imgesi ile dünyanın görünümünü şekillendirmektedir. “İyiler buraya”, “Kötüler oraya” önyargısı insanların real ölçülerden uzaklaşmalarına ve kendi negatifliklerinin bilincine varmadan kendi imgelerini pozitif tasarımlarına neden olmaktadır.

3- Yabancıyla Karşılaşma Platformu Olarak Medya

İnsanlar için kesin güvenli olarak sadece kendi grup ortamları kabul edilmektedir. Bulunulan yerden birkaç adım ötesi tehlikeyle yani

yabancıyla karşılaşma olasılığını beraberinde getirmektedir. Tesadüfen veya kasıtlı olarak yabancıyla karşılaşılması her zaman potansiyel tehlikeyi içinde taşımaktadır. Bu durum ise sürekli dikkatli olma, geri durma ve yabancıdan kaçınma güdüsünü uyanık tutmaktadır. Birey, gruptan göreceği yardımı güvence altına almalı ve onlarla dayanışma içinde olduğunu göstermelidir. Grup ise, dışarıdan gelebilecek zararlara karşı kendini kapalı tutmakta ve yabancılarla ilişki kurmaktan kaçınmaktadır. Buna rağmen dış dünya kışkırtıcı ve fetan olarak algılanmaktadır.

Yabancıyla karşılaşma duruma göre tehlikeli ama gerekli bir şey olarak görülmüştür. Ana temasını göç, arama, karşılaşma, savaş, yabancı bir ülkeye egemen olma, zafer, ödüllendirme ve geri dönüş oluşturan mitler, dünyayı yaşam için hem bir tehdit hem de barnak olarak betimlemiştir. Şimşek çakması, hayvan saldırıları, insanların hastalanmaları ve ölmeleri gibi tüm anı ve açıklanamayan şeyler düşman güçlere bağlanmıştır. Bilinemeyen, açıklanamayan karşıt bir dünyada ölümlü insan bir yabancıdır. Mitlerde insanda çatışma içindeki iki güdüden söz edilmiştir:

“İnsan bir yanda tanıdığı ve geleneksel olana korkuyla sarılmakta, güvenmediğinden kaçınmakta öte yandan ise dünyayı merak etmekte ve kendi olanakları çerçevesinde onu anlamak istemektedir. İnsanda dünyadan dışarı çıkma dağların, denizin, ve toprağın altında ne olduğunu araştırma isteği vardır. Yunan mitolojisi, insanın sahip olduğu yetenekler ile düşman dünya karşısında iddialı olmasını, doğanın yabancılığımlı alarak kültüre çevirmesini önermektedir. Mit, keşfedicisinin, anlatıcısının ve dinleyicisinin bir yabancıyla karşılaşma problemine çözüm getirmeye çalışmaktadır” (Wiersing: 1997-36).

Tarih boyunca uzaklara gidenler geri döndüklerinde gördüklerini sözlü olarak anlatmışlar daha sonraki yıllarda ise anılar biçiminde yazıya dökmüşlerdir. İletişim teknolojisinin dünyayı bir ağ gibi sarmasıyla şimdiye kadar olmadığı şekilde kültürler birbirlerinden haberdar olabilmektedirler. Ancak uzaklara ilişkin klişe düşünceler, modern medyanın icadı ile ortaya çıkmamıştır.

“Yunanlılar, tipik mısırlıları özellikle de tipik barbarları tanıdıklarını sanıyorlar, güçlü ama aptal kuzeyliler ile zeki ama tembel güneyliler arasında yaşadıkları için dünyanın en yetenekli halkı olmaları gerektiğini düşünüyorlardı. Uluslara ilişkin klişeler çok eskidir; Immanuel Kant da yazılarında çok konuşkan Habeşistanlılardan, içkici

Hintlilerden ve tembel Sibiryalılarından söz etmiştir” (Lenzen: 1991-163).

Coğrafi keşiflerle birlikte yabancıyla karşılaşma yoğunlaşmış, Avrupalılar onlara çeşitli yakıştırmalarda bulunmuşlar, genellikle kendilerinde gördüklerinin tam tersini yabancıya yüklemişlerdir. “Yabancıyla karşılaşan Avrupalılar onlara “kültürsüz”, “barbar” veya “iyi vahşi” stereotipini yakıştırmıştır”(Gewecke: 1993 -245).

Günümüzde iş, kültürel ve turistik amaçlı geziler yabancıyla karşılaşmanın dolaysız yollarıdır. Bunların yanında medya da yabancıyla karşılaşma ve ona ilişkin bilgi üretme, iletme ve yargı oluşturmada etkili olmaktadır. Uzaklarda yaşayan ve farklı kültürlere sahip toplumlara ilişkin enformasyon genellikle medya aracılığıyla edinilmektedir.

“Yabancı gruplar ile “yerleşikler” arasındaki kültürel fark ne kadar fazlaysa iletişim o kadar az kurulmaktadır. Yabancılar hakkında bilgi dolaysız interaksiyon ile değil de medya tarafından sağlanmaktadır. Ancak yabancılar medyada negatif sunulmaktadır. Medya, real gerçeklikle uyumlu olmayan ancak kurulan medya gerçekliği ile gerçekliği değiştiren biçimsel bir gerçeklik üretmektedir” (Lüttich: 1992-30)

İçinde yaşadığımız “enformasyon toplumu” kavramı, “enformatikleştirme” ve “medyatikleştirme” tarafından karakterize edilen ve yaşanan deneyimlerin medya tarafından iletildiği ve şebekeleşmiş teknoloji tarafından üretilen enformasyonun yerine geçtiği bir toplum biçimini çerçevelemektedir (tasarlamaktadır). Bu iletişimin niteliksel dönüşümünün iki açısına işaret etmektedir: teknikleştirilen iletim ve iletişim yapısının tek taraflılaştırılması. Modern iletişim medyası dünyayı birbirine yaklaştırmaktadır; yabancı, ekranlarda yer alarak oturma odasına kadar girmektedir. Yabancı egzotikleştirilmektedir. Egzotizm kavramı, kültür antropolojisi ve sosyal psikoloji perspektifinden bakıldığında yabancıya yönelik pozitif değerlendirme ve sempatiyle karakterize edilen bir düşünceyi ve davranışı ifade etmektedir. Yabancıya büyük bir çekicilik gücü atfedilmekte ve farklı bir kültürün algılanması bu yönelim örneği tarafından yönlendirilmektedir. Bu esasa göre, egzotik bakış selektif kalmalıdır. Yabancı kültürlerin ve yabancılarla ilişkilerin algılanmasını pozitif bir faktöre indirgenmektedir. Yabancıyı kendinden ayıran her özellik idealleştirilmekte ve tasarıma uymayan özellikler ise görmezlikten gelinmektedir. Bu anlayış çerçevesinde yabancı özlem ve istek tasarımları

için bir projeksiyon yüzeyi işlevi görmektedir. Her devirde ve toplumda yabancıya duyulan egzotik ilgi, öteki toplumda doğayla uyumlu bir yaşam olduğu, ideal veya adil bir toplumsal düzenin varolduğu tasarımları ile uyandırılmıştır. Yabancıya egzotik bakış kendinin yetersizliği ile beslenmektedir. Egzotik ilgi, yabancı yaşam biçimlerinin temsil edilmesini, kendi kültüründe bastırılan ve itilene içermektedir.

Kimliğin ve bilincin geliştirilmesi için karşılaşmada yabancıların yabancılaşımının ve ötekinin yenilenmesi ya da tamamlanması önemlidir. Kendimize giden yolu bulabilmemiz için ötekine giden yolu da keşfetmemiz gerekmektedir. Kendimizi ancak ötekinin yerine kendimizi koyarak bulabiliriz. Ancak ötekini ve kendimizi, medyanın sunduğu tek taraflı enformasyon ile bulamayız. Bunun gerçekleşmesi için gerçek karşılaşmaya ve diyaloga gereksinim vardır. Karşılaşmanın gerçek olması kadar diyalogun da içtenlikli olması gerekir. Karşısındakini anlamayı amaçlayan göstermelik, önyargılı ve kötü niyetli iletişim, kültürlerarası iletişime yarar sağlamaz.

Medyanın yabancıyı yakına getirmesi gerçekte onu yakınlaştırmamaktadır; Çünkü realitede o önceden olduğu gibi dışarıda kalmaya devam etmektedir. Yabancılaşım problemi başka bir yerdeki, dünyanın öteki ucundaki egzotik verileri enformasyon aracılığıyla yaşamına ilişkin bilgi edindiğimiz yabancılaşım ile ilgili değildir; aksine Simmel'in belirlediği gibi onun "bugün gelen ve yarın kalan" yabancılaşım ile ilgilidir; yani, yabancıların çevremizde yüzleştirdiğimiz ve bizi dolaysız yakınlığı ile rahatsız eden varlığı ile ilgilidir.

"Uzaktaki yabancıyı sübjektif tehdit olarak algılamayız; yakınımızdaki, somut olarak sosyal çevremizde karşılaştığımız yabancıyı tehdit olarak algılarız. Karşılaşmada yalnızca yabancıların ya da ötekinin yabancılaşım ya da ötekiliği değil kendimizin relatifliği de bizi etkiler. Yabancıların bizde uyandırdığı kızgınlık ya da alınganlık, sübjektif algılanan tehditle ilgilidir. Onunla hiç karşılaşmamak ya da karşılaşmamayı önleyememek mümkün olmadığı için tesadüfen bir araya geldiği karşılaşma da (karşılaşmasız karşılaşma) sahte karşılaşma olmaktadır" (Bischur: 1997-31).

Egzotik olarak yabancılar, uzakta oldukları için bir tehlike oluşturmazlar, birlikte yaşanılacak insan olarak kavranmazlar. Onlar, bir karşılaşma partneri olmayan ve olumsuzlanabilen alt kademedeki insan (alt insan) olarak sınıflandırılırlar.

Bu medyanın sunduğu enformasyonun her zaman kötü olduğu ya da yararsız olduğu anlamına gelmez. Bununla ilgili olarak iki tez ileri sürülebilir: diyalog ve karşılaşma ile bir ölçüde enformasyon edinilir. Bir karşılaşma ve diyalogun kurulması, yabancınn ve kendinin tanınmasını sağlamaktadır. İkinci olarak modern kitle iletişim araçlarının diyalog kurmak için potansiyele sahip olduğunu ileri sürmek ondan yalnızca enformasyonun alınması anlamına gelmez; bunun aksine sınırlı ölçüde reaksiyonlar alınabileceği anlamını da taşır. Bizim eleştirmiz enformasyon toplumu oluşturulduğu tezine rağmen tek yanlı iletişim egemenliğinin sürmesinedir. Salt enformasyonla sosyal ilişkiler kurulmaz, bunun için karşılaşma ve ötekiyle diyaloga, toleransa gereksinim vardır. Bu anlamda bireyin "beklenmeyen bağımsızlığı" varolan enformasyon araçlarıyla yabancıyla diyalog kurmasında kendini gösterir. Günümüzün toplumu geçmişteki toplumlardan bu yönleri ile ayrılmaktadır. Modern iletişim ve enformasyon medyası, yabancıyla karşılaşmayı engellemektedir. Dikkat çekilmesi gereken nokta tamamen enformasyon tarafından yönlendirilen öteki ya da yabancıyla karşılaşmanın gerçek karşılaşma olmadığıdır. Salt enformatik alanlarda sübjektif güvenlik, kesin anlam yapıları tarafından sallantıya düşürülebilir; bunun nedeni de salt enformasyon karakteri nedeniyle yabancıyla gerçekten hiç karşılaşılmadığı yeni sınırlandırmaların düzenlenebilmesidir.

Medyanın düşünceyi yönlendirici etkisi büyüktür. Yabancıyla karşılaşmayı düzenleyen medya ona ilişkin düşünceleri, önyargıları ve klişeleri oluşturmakta ya da yeniden üretmektedir. Medya yabancıyı temsil ederken onun yabancı kalmasına ve egzotik olarak algılanmasına yardım etmektedir. Yabancılar ancak rahatsız edici problemleriyle medyada yansıtılmakta; yaşam biçimleri ve kültürlerine ilişkin enformasyon çok nadir olarak yer verilmektedir. Medya onların problemlerinin çözümünü bazen yasama ve yürütme tarafından alınacak karar ve önlemlerle çözümlenebilir göstermekte bazen de yürütme ve yasamanın bile yabancılarla başa çıkamadığını ileri sürmektedir. Bu nedenle yaşadıkları topluma entegrasyonları ya da medyada temsil edilmeleri için çaba gösterilmesini hemen hemen hiç tartışmamaktadır.

4-Sonuç

Yabancıya ya da ötekine ilk farkına varanlar perslerle ilişkiye giren eski Yunanlılar olmuştur. Eski Yunan'dan bu yana geçen yüzlerce yıl içinde kurulan daha yakın ilişkiler çeşitli toplumlarda yabancıya bakış açısını değiştirmişse de önyargıların ve klişelerin değişmesi hiç de kolay olmamaktadır. Yabancı toplumları, kültürleri ve yaşam biçimlerini evlere taşıyan medya, kuşkusuz yabancıyla karşılaşmayı düzenlemektedir.

Ancak yabancıyla karşılaşma medya tarafından filtre edilmektedir; yani kişisel ve gerçek olmayan, sahte bir karşılaşma yaşanmaktadır. Medyanın sağladığı karşılaşmada yabancı, yabancı ve egzotik kalmaktadır; kişisel alanda algılanmasına karşın uzaktaki dünyada, dışarıda kalmaktadır; yakında olmasına rağmen uzaktadır. Bunun yanında özellikle batı ülkelerinin medyasında yabancı negatif temsil edilmektedir. Yabancıların “vahşi”, “altın insan” ve “uygarlaşmamış” olarak nitelendirilmesiyle yabancı kategorisi, batının egemenliğini sürdürme amaçları için enstümanlaştırılmaktadır. Medyanın kurduğu gerçekliğe göre, yabancılar tembel, kriminal ve en azından medyanın ortalama izleyicisi ya da okuru için yerleşiklerden daha kötüdür. Medya böylece interkültürel iletişimi engellenmekte ya da zorlaşturmaktadır.

Ancak yabancı tasarımı ile sınırlar oluşturan bu ideolojinin mantığı kendi kültürü içinde de yabancı yaratmaktadır. Oysa yabancı düşmanlığının ve ırkçılığın yaşandığı batı ülkelerinde medyada yabancıya pozitif özelliklerinin ve etik değerlerin de dikkate alınması gerekmektedir. Avrupa'ya yabancı işgücünün aileleriyle birlikte göçü, göçmen ve sığınmacı sayısının artması, yabancı kültürden gelen insanlarla ilişkiler Avrupa'da uluslararası işbirliği koşulları ve zorlukları üzerinde düşünmeyi ve gerekli davranış modellerini geliştirmeyi kaçınılmaz hale getirmiştir. Avrupalının, yabancı bir kültürü gerçeğe uygun ya da kültürel küçümsemeyi azaltan ya da ortadan kaldıran bir şekilde algılaması ve değerlendirmesi yabancıya yalnızca kendi gözüyle değil yabancı gözlerle de bakması halinde mümkündür.

Yararlanılan Kaynaklar

- Albrecht, Corrina (1992). "Fremdheitsbegriffe der Wissenschaften". Bericht über das Bayreuther Symposium zur Begründung einer interdisziplinären und interkulturellen Fremdheitsforschung vom 11-13. Juli 1990. Aloise Wierlacher (Der.). Jahrbuch Deutsch als Fremdsprache. Nr: 18. München: Iudicium Verlag, GmbH.
- Bischur, Daniel (1997). "Toleranz und Dialog. Bemerkungen zur Begegnung mit dem Anderen und Fremden in der Informationsgesellschaft". Bruncken, Wolfgang; Kowitz, Barbara Frenz (Der.). Informationsgesellschaft- von der organisierten Geborgenheit zur unerwarteten Selbstständigkeit? Köln: Hans Martin Schleyer Stiftung.
- Gewecke, Frauke (1993). "Perspektiven einer Lateinamerikanistik als Fremdkulturwissenschaft". Alois Wierlacher (Der.). Kulturthema Fremdheit. München: iudicium Verlag, GmbH.
- Herra, Rafael Angel (1996). "Rassismus und Selbstbetrug". Mall, Ram Adhar; Schneider, Notker (Der.). Ethik und Politik aus Interkultureller Sicht. İspanyolca'dan Almanca'ya çeviren: Markus Rick. Amsterdam: Edition Rodopi B.U.
- Ladwig, Bernd; Münkler, Herfried (1997): "Dimensionen der Fremdheit". Bernd Ladwig, Herfried Münkler (Der.). Furcht und Faszination: Facetten der Fremdheit. Berlin: Akademie Verlag GmbH.
- Lenzen, Dieter (1991). "Multikulturaliteat als Monokultur". Ortfried Scheafter (Der.). *Das Fremde: Erfahrungsmöglichkeiten zwischen Faszination und Bedrohung*. Opladen: Westdeutscher Verlag.
- Luger, Kurt (1997). "Interkulturelle Kommunikation: Kulturelle Identiteat im globalen Zeitalter". Rudi Renger, Gabrielle Siegert (Der.). Kommunikationswelten. Wien: Studien Verlag.
- Lüttich, Ernest W.B.Hess (1992): "Interkulturelle Kommunikation-Medienkommunikation". Ernest W.B.Hess-Lüttich (Der.). Medien Kultur-Kultur Konflikt. Opladen: Westdeutscher Verlag GmbH.
- Nöth, Winfried (1994). "Zur Semiotik des Anderen : Zwischen Spiegelbild und Feindbild". Horst Dippel (Der.). Bedrohung oder Bereicherung? Wien: LIT Verlag.

-Simmel, Georg (1992). Soziologie. Untersuchungen über die Formen der Vergesellschaftung. Gesamtausgabe Band 11. Frankfurt/Main: Suhrkamp Verlag .

-Valentin, Karl (1969): *Sturzflüge im Zuschauerraum*. München: Piper.

-Wiersing, Erhard (1997): "Zur Lehre des griechischen Mythos über den Umgang mit dem Fremdem". Keck, Rudolf W; Lüth, Christoph; Wiersing, Erhard (Der.). *Umgang Mit Dem Fremden In Der Vormoderne*. Wien: Böhlau Verlag.